

राष्ट्रीय आपत्ती निवारण निधी (NDMF) अंतर्गत
दुष्काळ निवारण प्रकल्पास मान्यता आणि
प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी विविध स्तरावर
समित्यांची स्थापना करणे.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: नैसआ-२०२५/प्र. क्र.१०९/ १०-अ (E-११५७२७९)
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२
तारीख: १९ जून, २०२५

वाचा -

१. केंद्र शासनाच्या उच्चस्तर समितीच्या दि. २८.०१.२०२५ रोजी झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त.
२. राष्ट्रीय आपत्ती निवारण प्राधिकरण यांचे पत्र क्रमांक १-७३/२०२३-PP (E११६०१०),
दिनांक ७.०८.२०२५
३. कृषि आयुक्तालय यांचे पत्र क्र. जा.क्र./कृआ/विप्र.१/नै.आ./NDMF/प्र.क्र.२३/भा-३/९२५३,
दि. २३.०८.२०२५

प्रस्तावना :-

देशातील सर्वाधिक दुष्काळग्रस्त बारा राज्यांमध्ये राष्ट्रीय आपत्ती निवारण निधीच्या उपयोगासंबंधी मार्गदर्शक तत्त्वे दुष्काळाच्या काळात तग धरून राहण्याची क्षमता वाढविणे आणि ग्रामीण उपजीविका सुधारणे हे राष्ट्रीय दुष्काळ निवारण प्रकल्पाचे उद्दिष्ट आहे. दुष्काळ निवारण करण्यासाठी विज्ञान-आधारित दृष्टिकोन वापरणारा हा देशातील पहिला प्रकल्प आहे. संदर्भ क्र. २ येथील पत्राद्वारे राष्ट्रीय आपत्ती निवारण प्राधिकरणाद्वारे, राष्ट्रीय आपत्ती निवारण निधी (NDMF) अंतर्गत बारा सर्वाधिक दुष्काळग्रस्त राज्यांना प्रोत्साहन सहाय्य पुरविण्यासंदर्भात राष्ट्रीय दुष्काळ निवारण प्रकल्पासंदर्भात अंमलबजावणी आणि प्रशासन यासंदर्भात मार्गदर्शक सूचना प्राप्त झाल्या आहेत.

२. राष्ट्रीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDMA) नवी दिल्ली यांचेद्वारे दुष्काळ निवारण प्रकल्पासाठी दुष्काळाच्या वारंवारतेच्या आधारावर महाराष्ट्रातील सातारा, अहिल्यानगर, नाशिक, धुळे व लातूर या पाच जिल्ह्यांची निवड केली आहे. यामध्ये पर्जन्यमान, दुष्काळाची वारंवारता, दुष्काळ प्रवण क्षेत्र इ. बाबी विचारात घेण्यात आल्या आहेत. प्रत्येक जिल्ह्यातील दोन तालुके असे एकूण १० तालुक्यातील ९० गावांचा या प्रकल्पात समावेश आहे. सदर प्रकल्पासाठी रक्कम रु. १७४.१० कोटीच्या प्रस्तावास संदर्भाधिन क्र. १ येथील इतिवृत्तान्वये मान्यता प्राप्त झाली आहे. तसेच संदर्भाधिन क्र. २ येथील पत्रान्वये प्राप्त मार्गदर्शक सूचनांनुसार सदर प्रकल्पाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी गाव, क्लस्टर, जिल्हा आणि राज्य पातळीवर समित्या स्थापन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

राष्ट्रीय दुष्काळ निवारण प्रकल्पाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी राष्ट्रीय आपत्ती निवारण प्राधिकरणाद्वारे देण्यात आलेल्या संदर्भ क्र. २ येथील मार्गदर्शक सुचनांना अनुसरून राज्य आणि जिल्हा पातळीवर खालीलप्रमाणे समित्या स्थापन करण्यात येत आहेत.

अ) राज्यस्तरीय सुकाणू समिती: (एकूण देखरेख आणि पर्यवेक्षण, धोरण एकात्मता)

१. राज्यस्तरीय सुकाणू समितीची रचना खालीलप्रमाणे असेल.

अ. क्र.	सदस्य	संख्या
१	अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, कृषि विभाग	अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मदत व पुनर्वसन विभाग	सदस्य
३	संचालक, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण,	सदस्य
४	आयुक्त, कृषि	सदस्य सचिव
५	राष्ट्रीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDMA) चे प्रतिनिधी	सदस्य
६	तांत्रिक संस्थेचे प्रतिनिधी	सदस्य

२. सदर समितीची कार्यक्षमता खालीलप्रमाणे राहिल.

- प्रकल्पाच्या प्रगतीचा दर सहा महिन्यांनी किंवा गरजेनुसार प्रकल्प पथकाचे आढावा घेणे आणि आवश्यक मार्गदर्शन करण्यासाठी बैठक आयोजित करणे.
- सदर समितीद्वारे राज्यस्तरीय प्रकल्पाचे एकूण देखरेख आणि पर्यवेक्षण करणे.
- प्रकल्पाच्या सुसूत्रीकरणासाठी आणि प्रकल्पाचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी विविध योजनांचा मेळ घालण्यासाठी आवश्यक ते धोरणात्मक समन्वय करणे.

ब) जिल्हास्तरीय समिती: (कार्यक्रम सुसूत्रीकरण, संसाधन देखरेख)

१. जिल्हास्तरीय समितीची रचना खालीलप्रमाणे असेल..

अ. क्र.	सदस्य	संख्या
१	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२	सर्व उप विभागीय अधिकारी	सदस्य
३	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
४	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य सचिव
५	जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरणाचे प्रमुख	सदस्य

२. सदर समितीची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे राहिल.

- i. जिल्हा स्तरावर सुरु असणा-या इतर संबंधित शासकीय योजना आणि कार्यक्रम यांचा एनडीएमएफ प्रकल्पाशी मेळ घालणे.
- ii. प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हास्तरीय सुसूत्रीकरण करणे तसेच नाविन्यपूर्ण व्यासपीठ स्थापन करण्यासाठी पूरक आणि प्रोत्साहनपूर्ण कार्यपद्धती तयार करणे.
- iii. प्रकल्पात हाती घ्यावयाच्या कामांचे जिल्हास्तरीय संनियंत्रण करणे आणि निवडलेल्या क्लस्टरमधील शेतकरी समुदायाच्या शेतीविषयक समस्यांचे निराकरण सदर कामांमधून होईल याची खात्री करणे.
- iv. संसाधनांच्या वापराचे संनियंत्रण करणे आणि प्रकल्प पथकाला अभिप्राय देण्यासाठी तिमाही बैठक आयोजित करणे.

क) सदर प्रकल्पांतर्गत क्लस्टर समित्या आणि गावपातळीवरील समित्या आयुक्त कृषि यांच्या मार्फत गठित करण्यात येतील.

२. सदर शासन निर्णय राष्ट्रीय आपत्ती निवारण प्राधिकरणाद्वारे देण्यात आलेल्या संदर्भ क्र. २ येथील मार्गदर्शक सुचनांना अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

३. प्रस्तुत शासन निर्णय, महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२५०६१९१५३६१५५३०१ असा आहे. हा निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजेश पाध्ये)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव
३. मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे सचिव
४. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे सचिव
५. मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव
६. मा. मंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव
७. मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव
८. मा. मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव
९. मा. राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव
१०. मा. मंत्री (सर्व) /राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव

- ११.मा. विरोधीपक्षनेता, विधान परिषद/विधानसभा, विधानमंडळ, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- १२.सर्व सन्माननीय विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य
- १३.मा.मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक
- १४.अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व प्रशासकीय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. संचालक, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण
- १६.संचालक, आपत्ती व्यवस्थापन प्रभाग, मंत्रालय
- १७.सर्व विभागीय आयुक्त
१८. जमाबंदी आयुक्त तथा संचालक भूमि अभिलेख, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १९.आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २०.सर्व जिल्हाधिकारी
- २१.सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- २२.संचालक (सर्व), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २३.मुख्य सांख्यिक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २४.सर्व विभागीय कृषि सह संचालक, महाराष्ट्र राज्य
- २५.सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- २६.सर्व उप विभागीय कृषि अधिकारी
- २७.सर्व तहसिलदार
२८. सर्व तालुका कृषि अधिकारी
- २९.उप सचिव (सर्व), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ३०.निवडनस्ती -१० अ.
